

การพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำ ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก *

The Development of Water User Organizations Participation in Water Management in the Western Southern River Basin

จุฑามาศ แดงรัตน์, อมร หวังอัครางกูร, และ วาสนา จาตุรัตน์

Jutamas Dangrat, Amorn Wangukkarangkul, and Wasana Jaturat

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: nuchjutamass@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก 2) วิเคราะห์องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำ และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสานวิธีเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากสมาชิกองค์กรผู้ใช้น้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก จำนวน 75 องค์กร มีสมาชิก จำนวน 2,250 คน คำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์โร ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 360 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 และการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้แทนองค์กรผู้ใช้น้ำในคณะกรรมการลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก และหน่วยงานราชการที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ และ

* ได้รับความเห็นชอบ: 7 กุมภาพันธ์ 2568; แก้ไขบทความ: 18 เมษายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 21 เมษายน 2568

คำร้อยละ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. = 0.75) การบริหารจัดการน้ำยังเผชิญกับปัญหาความไม่ต่อเนื่องในการประสานงานระหว่างองค์กรผู้ใช้น้ำและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรผู้ใช้น้ำในพื้นที่ยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ และขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง 2) องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก มี 4 องค์ประกอบ สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทั้งหมดได้ถึงร้อยละ 66.268 ได้แก่ 1) การสนับสนุนด้านการบริหารจัดการน้ำ ร้อยละ 44.41 2) ความร่วมมือและความสามัคคี ร้อยละ 8.74 3) ความเข้าใจในการจัดการน้ำและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ร้อยละ 7.00 และ 4) ภาวะผู้นำ ร้อยละ 6.11 และ 3) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก ผลจากการสนทนากลุ่มยืนยันว่าองค์ประกอบทั้ง 4 มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกัน โดยการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ การส่งเสริมความร่วมมือ ความรู้ในกฎหมาย และภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก เพื่อเพิ่มความยั่งยืนและประสิทธิภาพในกระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; องค์กรผู้ใช้น้ำ; การบริหารจัดการน้ำ; ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก

Abstract

This research article aims; 1) to study water management in the western southern river basin; 2) to analyze the components of water user organizations' participation in water management; and 3) to propose ways to enhance the participation of water user organizations in water management in the western southern river basin. The research employs a mixed-methods approach, collecting quantitative data from a sample of 360 water user organization members in the

western southern river basin and conducting focus group discussions with 15 representatives from water user organizations, watershed committees, and government agencies involved in water resource management. Quantitative data were analyzed using exploratory factor analysis, while qualitative data were analyzed through content analysis.

The study revealed the following key findings 1) Water management in the western southern river basin is at a moderate level ($\bar{x}$ = 3.50, S.D. = 0.75). Water management still faces challenges in terms of the lack of continuity in coordination between water user organizations and relevant agencies. The water user organizations in the area are not yet strong enough and lack understanding of their roles and responsibilities. 2) The components of water user organizations' participation in water management in the western southern river basin consist of four factors, which explain 66.268% of the total variance: 1) Support for Water Management (44.41%), 2) Collaboration and Unity (8.74%), 3) Understanding of Water Management and Laws (7.00%), and 4) Leadership (6.11%). 3) The focus group discussions confirmed the proposed ways to enhance water user organizations' participation in water management in the western southern river basin. The four components are interconnected and essential. Support from government agencies, promotion of collaboration, knowledge of water laws, and effective leadership are key factors in strengthening the participation of water user organizations in water management, ultimately contributing to the sustainability and efficiency of water resource management processes.

Keywords: participation; water user organizations; water management; western southern river basin.

1. บทนำ

ประเทศไทยประสบปัญหาน้ำท่วมน้ำแล้งซ้ำซากทุกปี ในฤดูแล้งน้ำขาด ฤดูฝนน้ำเกินในตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยพยายามที่จะบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างความมั่นคงด้านน้ำ และการบริหารจัดการน้ำ (Water Governance) ยังเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งเป็นกรอบการพัฒนาของโลก โดยกำหนดให้มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ในเป้าหมายที่ 6 เรื่องของน้ำสะอาดและสุขาภิบาล คือ สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน (Ensure Availability And Sustainable Management Of Water And Sanitation For All) ปัจจุบันการบริหารจัดการน้ำเป็นปัญหาที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ผสมกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (นาอิม แลนิ, 2566) ก่อให้น้ำท่วมและภัยแล้งทวีความรุนแรงและถี่มากขึ้น สร้างความเสียหายต่อชีวิต เศรษฐกิจ และความมั่นคง (คณะทำงานเฝ้าระวังและเตือนภัยจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระยะนาน, 2565) ดังนั้น การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำจึงถือเป็นภารกิจร่วมกันของทุกคน ในการมีส่วนร่วมของหน่วยงานท้องถิ่นและชุมชนเพื่อเป็นการป้องกันและลดความเสียหายจากภัยดังกล่าว สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐได้มีการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบ โดยการจัดตั้งสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นหน่วยงานกลางด้านนโยบายทำหน้าที่ในการบูรณาการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้งของประเทศไทยให้หมดไป สร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, 2564)

ในการบูรณาการการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกันนั้น เป็นประเด็นที่ท้าทายถือเป็นอีกหนึ่งหัวใจสำคัญที่ช่วยให้การบริหารจัดการน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องด้วยที่ผ่านมาได้มีการกระจายอำนาจหน้าที่ในการดูแลด้านน้ำมากกว่า 48 หน่วยงาน ทำให้ไม่มีความเป็นเอกภาพ ขาดการเชื่อมโยงการบริหารงานร่วมกัน จนเกิดความซ้ำซ้อน สิ้นเปลืองงบประมาณ และทำให้แก้ไขปัญหาด้านน้ำเป็นไปอย่างแยกส่วน ต่างคนต่างทำ ซึ่งปัจจุบันมีสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เป็นหน่วยงานกลางด้านนโยบายทำหน้าที่ในการบูรณาการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยขับเคลื่อนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำภายใต้กฎหมายพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ได้มีการจำแนกองค์กรบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็น

3 ระดับ ได้แก่ ระดับชาติ ระดับลุ่มน้ำ และระดับองค์กรผู้ใช้น้ำ (พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561, 2561) ซึ่งถือเป็นการปฏิรูปการบริหารทรัพยากรน้ำในเชิงบูรณาการและเน้นย้ำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เนื่องการแก้ปัญหาด้านน้ำนั้น ไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ต้องเกิดจากการบูรณาการบริหารจัดการร่วมกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะบทบาทของภาคประชาชน ในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ผ่านองค์กรบริหารจัดการทรัพยากรน้ำด้วยการ จัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ทำวิจัยได้เลือกศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก ซึ่งประกอบไปด้วย 6 กลุ่มจังหวัดหลัก ได้แก่ จังหวัดภูเก็ต จังหวัดกระบี่ จังหวัดตรัง จังหวัดพังงา จังหวัดระนอง จังหวัดสตูล และจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีการการจดทะเบียนองค์กรผู้ใช้น้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำ ภาคใต้ฝั่งตะวันตก ซึ่งกลุ่มจังหวัดหลักดังกล่าวมีความสำคัญเนื่องจากมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมกลุ่มจังหวัด (Gross Provincial Products : GPP) กว่า 3.60 ล้านล้านบาทนับว่าเป็นพื้นที่ที่สร้างรายได้ให้กับประเทศจำนวนมาก โดยรายได้ส่วนใหญ่มาจากการท่องเที่ยว และการเกษตร (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) จากรายงานข้อมูลพื้นฐานพื้นที่ลุ่มน้ำ ภาคใต้ฝั่งตะวันตกยังมีอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการน้ำ ได้แก่ องค์กรผู้ใช้น้ำในพื้นที่ ลุ่มน้ำยังไม่เข้มแข็ง และยังมีจำนวนน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับลุ่มน้ำหลักอื่น ๆ ของประเทศ ประชาชนบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (สำนักงาน ทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, 2563) ดังนั้น เพื่อให้การขับเคลื่อนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้มี ประสิทธิภาพเป็นการลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้น การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำขององค์กรผู้ใช้น้ำ ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก มีความสำคัญอย่างยิ่ง และ เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพแบบมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อสร้างความมั่นคงของน้ำ และสามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงตามความต้องการของประชาชนใน พื้นที่

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก
- 2.2 เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำ ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก
- 2.3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ซึ่งประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1.การวิจัยเชิงปริมาณ

3.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สมาชิกองค์กรผู้ใช้น้ำที่จดทะเบียนก่อตั้งองค์กรในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก จำนวน 2,250 คน โดยผู้วิจัยได้คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ได้จำนวนตัวอย่าง ทั้งสิ้น 336 คน เพื่อป้องกันความผิดพลาดจากการเก็บแบบสอบถามผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็น 360 คน ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นแต่ละจังหวัด ตามจำนวนองค์กรผู้ใช้น้ำในจังหวัดนั้น โดยใช้การคำนวณบัญชีไตรยางค์ จากสูตรการกระจายตามสัดส่วน (นิยม ปุราคำ, 2517) จากนั้นทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 360 คน คิดเป็นร้อยละ 100

3.1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการแจกแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากเอกสาร รายงานต่าง ๆ เช่น รายงานแผนป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำแล้งและภาวะน้ำท่วมลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก รายงานการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก และเอกสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก เป็นต้น

3.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้นตามวัตถุประสงค์วิจัย จากนั้นหา**ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity)** โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบเพื่อหาค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาโดย

หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) พบว่ามีค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 0.93 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน ไปทำการทดสอบกับสมาชิกองค์กรผู้ใช้น้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกตอนบน ซึ่งเป็นประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรในการวิจัย จำนวน 30 คน (รังสรรค์ สิงห์เลิศ, 2551) หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทดสอบความเชื่อมั่น โดยใช้เกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบัค พบว่ามีระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.943

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้แทนองค์กรผู้ใช้น้ำในคณะกรรมการลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก และหน่วยงานราชการที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก จำนวน 15 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อยืนยันองค์ประกอบที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ และหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ประกอบด้วย การวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนสถิติเพื่อการจำแนกกลุ่มตัวแปรใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) สกัดปัจจัยด้วยวิธีองค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) เพื่อให้ได้ตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบหลักในการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำมาสรุปเพื่อองค์ประกอบในการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 การศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก

การศึกษการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก พบว่าลุ่มน้ำนี้ครอบคลุมพื้นที่ 19,732.98 ตารางกิโลเมตร และมีประชากร 2,337,428 คน โดยบริหารจัดการน้ำภายใต้แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) และพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ผ่านการบูรณาการของคณะกรรมการลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรผู้ใช้น้ำ ปัญหาหลักที่พบคือการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการขยายตัวของการท่องเที่ยว ซึ่งมีผลกระทบต่อการจัดสรรน้ำในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง รวมถึงปัญหาน้ำท่วมในบางพื้นที่ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการขยายตัวของชุมชน

4.2 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 65 มีอายุระหว่าง 50 – 59 ปี จำนวน 107 คน (ร้อยละ 29.72) มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 109 คน (ร้อยละ 30.28)

โดยองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ท่านมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวทางการจัดทำแผนการบริหารจัดการน้ำ	3.74	0.65	มาก
2. ท่านมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา	3.82	0.71	มาก
3. ท่านมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรผู้ใช้น้ำ	3.77	0.68	มาก

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
4. ท่านมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาท อำนาจหน้าที่ขององค์กรผู้ใช้น้ำ	3.71	0.68	มาก
5. ท่านมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อการบริหารการใช้น้ำและบำรุงรักษาโครงการด้านทรัพยากรน้ำ	3.85	0.79	มาก
6. ผู้นำมีความสามารถในการพูดโน้มน้าวให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ	4.44	0.52	มาก
7. ผู้นำมีความสามารถในการจูงใจสมาชิกให้ปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม	4.46	0.65	มาก
8. ผู้นำมีความสามารถในการเสริมสร้างเครือข่ายในการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรผู้ใช้น้ำกลุ่มอื่น ๆ	4.47	0.66	มาก
9. องค์กรผู้ใช้น้ำของท่านมีความสามัคคีในการบริหารจัดการน้ำในระดับองค์กรผู้ใช้น้ำ และระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.64	0.56	มาก
10. องค์กรผู้ใช้น้ำของท่านรับบทบาทหน้าที่ และให้ความร่วมมือในกิจกรรมด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา	3.65	0.77	มาก
11. องค์กรผู้ใช้น้ำของท่านมีการรวมกลุ่มกันเป็นอย่างดี และร่วมทำกิจกรรมการบริหารจัดการน้ำ และบำรุงรักษาระบบหรือโครงการด้านทรัพยากรน้ำ	3.67	0.74	มาก
12. องค์กรผู้ใช้น้ำของท่านผู้นำสร้างกฎเกณฑ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบหรือโครงการด้านทรัพยากรน้ำ	3.64	0.71	มาก
13. องค์กรผู้ใช้น้ำของท่านมีการจัดทำแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก	3.63	0.65	มาก

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
14. องค์กรผู้ใช้น้ำของท่านมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เช่น การดูแลรักษาระบบหรือโครงการด้านทรัพยากรน้ำ	3.62	0.89	มาก
15. ได้รับการสนับสนุนทางวิชาการจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น การอบรมสัมมนา หรือการจัดการความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านบริหารจัดการน้ำ	2.79	0.76	ปานกลาง
16. หน่วยงานภาครัฐได้พบปะให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ	2.74	0.88	ปานกลาง
17. ได้รับการสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ในการบำรุงรักษาและพัฒนาโครงการด้านน้ำขององค์กร	2.68	0.99	ปานกลาง
18. ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการบำรุงรักษาโครงการ	2.63	0.97	ปานกลาง
19. ได้รับสนับสนุนในการศึกษาดูงานโครงการที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการน้ำ	2.64	0.93	ปานกลาง
20. ได้รับการเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา	3.26	0.71	ปานกลาง
21. ได้รับข้อมูลจากผู้นำองค์กรผู้ใช้น้ำ	3.25	0.76	ปานกลาง
22. ได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ	3.17	0.76	ปานกลาง
23. ได้รับข้อมูลบทบาท อำนาจและหน้าที่ขององค์กรผู้ใช้น้ำ	3.13	0.74	ปานกลาง
รวม	3.50	0.75	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณาเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้นำมีความสามารถในการเสริมสร้างเครือข่ายในการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรผู้ใช้น้ำกลุ่มอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.66) รองลงมาคือ ผู้นำมีความสามารถในการจูงใจสมาชิกให้ปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ($\bar{X} = 4.46$, S.D.

= 0.65) และน้อยที่สุดคือ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการบำรุงรักษาโครงการ ($\bar{X}$ = 2.63, S.D. = 0.97) ตามลำดับ

ผลการตรวจสอบความเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ผลการคำนวณ ค่าสถิติ Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) โดยเกณฑ์การพิจารณา KMO ต้องมากกว่า 0.7 (Kaiser, 1974) จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ได้ค่า KMO = 0.852 แสดงว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบในครั้งนี้มีความเหมาะสมดีมาก ผลการทดสอบสมมติฐานเมตริกสหสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 23 ตัว ว่าค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity ที่ใช้ตรวจสอบเมตริกสหสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างว่าเป็นเมตริกเอกลักษณ์หรือไม่ พบว่า ได้ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 จึงปฏิเสธ H_0 แสดงว่า เมตริกสหสัมพันธ์ไม่เป็นเมตริกเอกลักษณ์ นั่นคือ ตัวแปรแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันสามารถเกิดองค์ประกอบได้ จากนั้น หาค่าความร่วม (Communality) ซึ่งเป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหนึ่งกับตัวแปรอื่น ๆ ที่เหลือทั้งหมด และสกัดองค์ประกอบเพื่อค้นหาองค์ประกอบที่มีความสามารถเพียงพอในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยใช้การสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีองค์ประกอบหลัก (Principal Components Analysis) โดยเลือกวิธีหมุนแกนขององค์ประกอบด้วยวิธี Orthogonal แบบ Varimax ได้ 4 องค์ประกอบหลักที่ผ่านการตั้งชื่อขององค์ประกอบขึ้นมาใหม่ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การสนับสนุนด้านการบริหารจัดการน้ำ องค์ประกอบที่ 2 ความร่วมมือและความสามัคคี องค์ประกอบที่ 3 ความเข้าใจในการจัดการน้ำและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และองค์ประกอบที่ 4 ภาวะผู้นำ

4.3 การมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก ในการสนทนากลุ่มย่อย ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวน 4 องค์ประกอบ นำเสนอในเวทีการสนทนากลุ่ม เพื่อยืนยันองค์ประกอบมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำ ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 15 คน ผู้เข้าร่วมสนทนาได้ให้ความเห็นสอดคล้องกันทั้ง 4 ประเด็น ได้แก่

4.3.1 องค์ประกอบด้านการสนับสนุนด้านการบริหารจัดการน้ำ ผู้เข้าร่วมหลายคนเห็นว่า การสนับสนุนด้านการบริหารจัดการน้ำจากหน่วยงานภาครัฐเป็นประเด็นที่สำคัญในการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพ โดยจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐ การมีนโยบายที่ชัดเจนจากรัฐบาลในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ รวมถึงการจัดสรรงบประมาณให้กับ

โครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำ จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการน้ำขององค์กรผู้ใช้น้ำและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ การสนับสนุนด้านเทคนิคและข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ เช่น การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการวิเคราะห์น้ำ จะช่วยให้การบริหารจัดการน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

4.3.2 องค์ประกอบด้านความร่วมมือและความสามัคคี ผู้เข้าร่วมเห็นพ้องกันว่าความร่วมมือและความสามัคคีระหว่างองค์กรผู้ใช้น้ำและหน่วยงานอื่น ๆ เป็นสิ่งสำคัญในการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับความสำคัญของการจัดการน้ำ จะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเพิ่มความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้น ๆ เช่น การบริหารจัดการน้ำในช่วงฤดูแล้งหรือฤดูน้ำท่วม ความร่วมมือกันจะทำให้มีการจัดสรรทรัพยากรน้ำอย่างเป็นธรรมและลดความขัดแย้งในกระบวนการตัดสินใจ

4.3.3 องค์ประกอบด้านความเข้าใจในการจัดการน้ำและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผู้เข้าร่วมหลายคนเห็นว่าการมีความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับการจัดการน้ำและกฎหมายที่เกี่ยวข้องจะช่วยให้องค์กรผู้ใช้น้ำสามารถปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง รวมถึงการมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน การพัฒนาความรู้และทักษะในด้านการบริหารจัดการน้ำ เช่น การใช้น้ำอย่างประหยัดและการฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการน้ำในระยะยาว นอกจากนี้ การเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย เช่น กฎหมายสิ่งแวดล้อมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำจะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดข้อพิพาทในอนาคต

4.3.4 องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำ ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่ระบุว่า ภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและทิศทางในการทำงานขององค์กรผู้ใช้น้ำ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และมีความสามารถในการตัดสินใจที่ถูกต้องสามารถนำพาองค์กรไปในทิศทางที่ดี การแสดงออกถึงความตั้งใจและความรับผิดชอบของผู้นำจะทำให้สมาชิกในองค์กรเกิดความเชื่อมั่นและพร้อมที่จะร่วมมือในการดำเนินการต่าง ๆ ในการบริหารจัดการน้ำ นอกจากนี้ ผู้นำยังต้องสามารถสื่อสารและประสานงานได้ดี เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการผสมผสานวิธีการวิจัยการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์เนื้อหาและได้มาซึ่งตัวแบบ (Model) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำ ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก เรียกว่า SCUL Model

มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การการสนับสนุน (Support) 2) ความร่วมมือ (Collaboration) 3) ความเข้าใจ (Understanding) และ 4) ภาวะผู้นำองค์กร (Leadership) โดยทั้ง 4 องค์ประกอบ ต้องดำเนินการร่วมกันอย่างสอดคล้องเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำ ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก

ดังนั้น SCUL Model ซึ่งมีองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านที่กล่าวมานี้มีความเชื่อมโยงและส่งเสริมซึ่งกันและกัน การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐจะสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรผู้ใช้น้ำ ในขณะที่ความร่วมมือและความสามัคคีจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำ การมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายจะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องและยั่งยืน และภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะช่วยนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ สรุปได้ว่า การสนับสนุนองค์ประกอบแต่ละด้านให้มีประสิทธิภาพ มีบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้เกิดการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำที่ยั่งยืน และส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตกโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก มีปัญหาด้านทรัพยากรน้ำในพื้นที่สำคัญ 2 ปัญหา คือ ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการขาดแคลนน้ำในการสนับสนุนการท่องเที่ยว และปัญหาน้ำท่วม ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตกมีลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นลุ่มน้ำสายสั้น ๆ ตอนต้นน้ำมีความลาดชันสูง มีที่ราบตามแนวลำน้ำและที่ราบใกล้ชายทะเล และมีปริมาณฝนอยู่ในเกณฑ์สูง และการขยายตัวของชุมชน การขยายตัวของการท่องเที่ยวทำให้เกิดความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้น แต่การจัดการทรัพยากรน้ำยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างเพียงพอ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมในระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment; SEA) โดย สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (2567) สรุปได้ว่า ปัญหาด้านทรัพยากรน้ำที่สำคัญของลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก คือ การขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในช่วงฤดูแล้งหรือฝนทิ้งช่วง โดยการเจริญเติบโตของเมืองและการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว ทำให้ความต้องการใช้น้ำเพิ่มมากขึ้น แต่แหล่งน้ำต้นทุนมีไม่เพียงพอต่อความต้องการถึงแม้ว่าในแต่ละปีจะมีปริมาณฝนเฉลี่ยและปริมาณน้ำท่า

จำนวนมาก แต่ไม่สามารถเก็บน้ำไว้ใช้ได้ตามความต้องการ เนื่องจากไม่มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ และมีปัญหาน้ำท่วมฉับพลันเนื่องจากสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของกลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตกเป็นที่ลาดเชิงเขา ในฤดูมรสุมปริมาณฝนที่ค่อนข้างสูงทำให้เกิดน้ำท่วมฉับพลันและน้ำป่าไหลหลาก

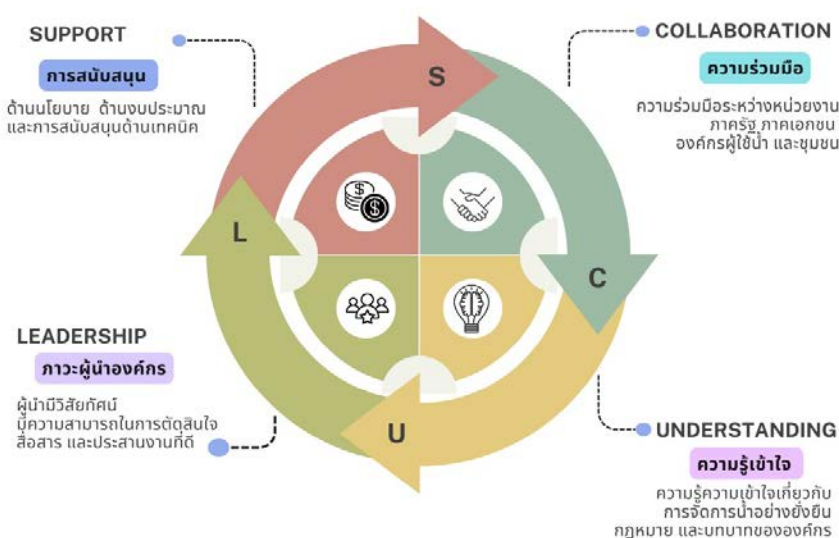
เมื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ภาพรวมมีความสำคัญในระดับปานกลาง โดยองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่กลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก สามารถอธิบายองค์ประกอบได้ร้อยละ 66.268 ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีน้ำหนักที่แตกต่างกันในการแสดงถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยมีรายละเอียดองค์ประกอบที่สำคัญและมีน้ำหนัก ดังนี้ 1) การสนับสนุนด้านการบริหารจัดการน้ำ ร้อยละ 44.407 2) ความร่วมมือและความสามัคคี ร้อยละ 8.740 3) ความเข้าใจในการจัดการน้ำและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ร้อยละ 7.006 และ 4) ภาวะผู้นำ ร้อยละ 6.114 สามารถเรียงลำดับได้ตามความสำคัญ คือ การสนับสนุนด้านการบริหารจัดการน้ำ มีความสำคัญสูงสุดอย่างเห็นได้ชัด รองลงมาเป็นความร่วมมือและความสามัคคี ความเข้าใจในการบริหารจัดการน้ำ และภาวะผู้นำได้รับการจัดอันดับต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเมืองแก ตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ จิตาภรณ์ เวียงวิเศษ และ อุดมพงษ์ เกศศรีพงษ์ศา (2563) จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดการแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเมืองแก ขาดองค์ความรู้ใหม่ ๆ การบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ไม่มีรูปแบบการบริหารจัดการน้ำอย่างชัดเจน ยังไม่มีรูปแบบการนำแหล่งน้ำธรรมชาติไปให้ถึงคนที่ยังไม่ได้รับประโยชน์ เห็นได้ว่าการสนับสนุนการมีส่วนร่วมขององค์กรด้านการบริหารจัดการน้ำจะสามารถสนับสนุนการบริหารจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสอดคล้องกับการศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคแบบมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ รัชภูมิ ศรีเพ็ง (2564) กล่าวว่าแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ คือ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในระหว่างองค์กรชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน เนื่องจากการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญรวมถึงงบประมาณในการดำเนินงานและขับเคลื่อนการบริหารจัดการน้ำร่วมกันระหว่างภาครัฐและองค์กรผู้ใช้น้ำ และ

ผลการศึกษาที่ได้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษา เรื่อง ศักยภาพรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กษกร เดชกะคำภู, ยุภาพร ยุภาส, เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร, และ วิทยา เจริญศิริ (2560) กล่าวว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยรวมต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ สูงที่สุด คือ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่เป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ได้เสนอ SCUL Model (Support, Collaboration, Understanding, Leadership) สำหรับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก ซึ่งเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยเป็นแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า องค์ประกอบของหลักของการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำมี 4 องค์ประกอบ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2. SCUL Model แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก

การนำ SCUL Model ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ มาประยุกต์ใช้แบบมีความเชื่อมโยงและส่งเสริมซึ่งกันและกัน โดยการสนับสนุนด้านการบริหารจัดการน้ำ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรผู้ใช้น้ำ โดยเฉพาะการกำหนดเป้าหมาย การจัดสรรงบประมาณ และการส่งเสริมเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้องค์กรผู้ใช้น้ำสามารถปรับตัวและพัฒนาศักยภาพได้ดีขึ้น ซึ่งองค์กรผู้ใช้น้ำที่ได้รับการสนับสนุนมีทิศทางในการขับเคลื่อนงานขององค์กรได้ชัดเจน มีความเข้มแข็งองค์กรส่งผลให้เกิดความร่วมมือและความสามัคคี ระหว่างองค์กรผู้ใช้น้ำ หน่วยงานภาครัฐ และชุมชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการลดความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรน้ำ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตกที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล ควรสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรผู้ใช้น้ำ เช่น การจัดสรรงบประมาณสนับสนุน การจัดอบรมและพัฒนาความรู้ให้กับองค์กร ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรผู้ใช้น้ำกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากรในการจัดการน้ำ

7.2 สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลองค์กรผู้ใช้น้ำควรสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรผู้ใช้น้ำและมีทิศทางในการขับเคลื่อนงานขององค์กรได้ชัดเจน มีการวางแผน การจัดสรรงบประมาณ และตามความเหมาะสมกับความต้องการของพื้นที่เพื่อให้องค์กรผู้ใช้น้ำสามารถขับเคลื่อนงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.3 สำหรับการศึกษาในอนาคต ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังลุ่มน้ำอื่นเพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์และใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริง และพัฒนารอบแนวคิด เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำศึกษาองค์ประกอบอื่นเพิ่มเติม ที่อาจส่งผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำ หรือเทคโนโลยีสารสนเทศที่สามารถสนับสนุนการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กชกร เดชคะคำภู, ยุภาพร ยุภาส, เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร, และ วิทยา เจริญศิริ. (2560). รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. *วารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 6(2), 305-334.
- คณะทำงานเฝ้าระวังและเตือนภัยจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระยะนาน. (2565). *แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิและฝนบริเวณประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : กรมอุตุนิยมวิทยา.
- ฐิตาภรณ์ เวียงวิเศษ, และ อุดมพงษ์ เกศศรีพงษ์ศา. (2563). รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านเมืองแก ตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*. 15(1), 92-101.
- นาอิม แลนิ. (2566). โจทย์ใหม่การบริหารจัดการน้ำ:ประเทศไทยไม่เหมือนเดิม SDG Move. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/H38BG>.
- นิยม ปุราคำ. (2517). *ทฤษฎีของการสำรวจสถิติจากตัวอย่างและการประยุกต์*. กรุงเทพฯ: ศ.ส.การพิมพ์.
- รังสรรค์ สิงห์เลิศ. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- รัชภูมิ ศรีเพ็ง. (2565). การบริหารจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคแบบมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(2), 42 – 55.
- พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561. (2561, 28 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 135 ตอนที่ 112 ก, หน้า 44.
- สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ. (2563). *โครงการจัดทำฐานข้อมูลพื้นฐานลุ่มน้ำ 22 ลุ่มน้ำ*. สืบค้นจาก <https://ebook.onwr.go.th/series/stored/5>
- สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ. (2564). *ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ*. สืบค้นจาก http://www.onwr.go.th/?page_id=4207

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ. (2567). รายงานการศึกษาระเมินสิ่งแวดล้อมในระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment; SEA) ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก. กรุงเทพฯ : สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ.

สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=gross_regional.

Kaiser, H. F. (1974). An index of factorial simplicity. *Psychometrika*, 39, 31-36.

Yamane, T. (1973). *Statistics an introductory analysis*. New York, NY: Harper & Row.